

GERUCHTEN 33

**POLITIEK IS
NOG STEEDS
NIET ALLES**

NIEUWS INFORMATIE CULTUUR

THEOLOGIE WETENSCHAP

NAJAAR 2010

INHOUD

- 3 Redactioneel | *Aarnoud van der Deijl*
- 6 De Doornse Catechismus in fragmenten | *Evert Jonker*
- 9 Politiek is niet alles
- 9 Kerk en politiek – het zwijgen voorbij | *Stephan de Jong*
- 10 Spreekt de kerk nog? | *Aarnoud van der Deijl*
- 11 Luisteren en spreken – een Zeeuws praktijkverhaal | *Jan W. Scheffers*
- 13 Het spreken van de kerk revisited | *H.M. Kuitert*
- 14 Gastcolumn: Ik wil aan niemand voorbij gaan | *Mirjam Sterk*
- 15 Geruchtenmachine: de Veenkerk in Amersfoort Vathorst | *Rolinka Klein Kranenborg*
- 16 Laten vieren: Gevoel voor God en hemel | *Coen Wessel*
- 18 Het studieverlof: In beweging blijven | *Simon Dingemanse*
- 20 Hydepark Corner: Stille (r)evolutie binnen de Gereformeerde Bond | *Jan Offringa*
- 22 Brief talenten | *Jan Offringa*

REDACTIONEEL

***The party is over.* Het tweede lustrum van OGG is gevierd. We gingen deze zomer al weer snel over tot de orde van de dag: de politieke kopstoot van Geert Wilders op 9 juni en de karatetrapp van Nigel de Jong op 10 juli. Maar neem je goede herinneringen mee zolang je verder leeft, om met Boudewijn de Groot te spreken. De vele positieve reacties op Theo bijvoorbeeld en op de *Doornse Catechismus*, die al aan een vierde druk bezig is. De eerste druk met paus Paulus XXIII wordt uiteraard een waar *collectors item*.**

De wens bestond bij de redactie om deze mijlpaal ook te markeren met een aantal wijzigingen in ons blad. Allereerst is dat de lay-out van de omslag. Omdat de meeste nummers een thema hebben, zal Rob de Bree, onze vaste vormgever, dat thema beter uit laten komen op de buitenkant van elk nummer.

Verder willen we proberen iets meer foto's op te nemen. We hebben na tien jaar al die NRC-achtige lappen tekst niet meer nodig om onze intellectuele kwaliteit te staven.

Tot slot hebben we een aantal nieuwe rubrieken in de steigers gezet en er een aantal andere voor laten sneuvelen. *Laten Vieren* hebben we behouden, al was het maar omdat Coen nog lang niet klaar is met al zijn inspirerende ideeën. Ook in dit nummer weer een bijdrage van zijn hand. Als nieuwe rubrieken hebben we bedacht: het studieverlof. Nu het nog kan, leek het ons leuk om jullie te vragen om iets van je studieverlof met ons te delen. Simon Dingemanse bijt in dit nummer het spits af. Dan komt er een rubriek 'de geruchtenmachine'. De geruchtenmachine draait, zo zegt het cliché, altijd op volle toeren. De bedoeling van deze rubriek is om allerhande geruchten, vooral goede, op te vangen uit de kerkelijke en theologische praktijk van elke dag. Rolinka Klein Kranenburg neemt ons mee naar de Zinnige Zondagen in haar Veenkerk in Vathorst. Dan willen we in elk nummer een gastcolumnist vragen iets te schrijven. Als het kan aansluitend bij het thema van het nummer. We vragen hem of haar om op het denkbeeldige bankje te gaan zitten dat Rolinka in Curaçao schoot met de tekst erop: 'We need to talk – God'. Voor dit nummer vonden we Mirjam Sterk bereid tot een gesprek met God over geloof en politiek. En dan zijn er nog ideeën voor een rubriek 'Hydepark corner' – voor iedereen die net als ooit Wim Bosboom ook nog wel eens iets kwijt wil: een hartenkreet of oproep. De kersverse beleidsadviseur van de stuurgroep tekent voor de eerste invulling van deze rubriek.

Van alle rubrieken geldt dat we hopen dat jullie die rubrieken willen helpen te vullen. De brief 'OGG's got talent', die Jan Offringa deze zomer verspreidde, past in dit masterplan. We hopen op het spoor te komen waarmee OGG-ers bezig zijn, zodat dit blad nog meer een platform van uitwisseling van ideeën en inspiratie kan worden. Spontane aanmeldingen mogen ook!

In dit nummer vinden jullie naast de rubrieken stukken uit de lezing op de vorige studiedag van Evert Jonker over de *Doornse Catechismus*. Daarnaast wordt er al ruimschoots vooruitgekeken naar de nieuwe studiedag in januari over het spreken van de kerk. Een aankondiging, een terugblik na 25 jaar van Harry Kuitert himself op zijn boek *Alles is politiek, maar politiek is niet alles* en een praktijkverhaal van de Zeeuwse arbeidspastor over een politiek spreken dat vooral het karakter heeft van een politiek luisteren.

Tot slot: niet alleen het blad is aan vernieuwing toe – voor de redactie geldt hetzelfde. Aan de glossy hebben we drie nieuwe, enthousiaste redactieleden overgehouden in de personen van Rolinka Klein Kranenburg, Rienk Lanooy en Maartje Wildeman. Daar staan tegenover drie personen die de redactie gaan verlaten of al hebben verlaten, en wel lemke Epema, Ad Boogaard en ik.

Veel leesplezier.

Aarnoud van der Deijl

UIT DE STUURGROEP // Wilma Hartogsveld

Terwijl we dan eindelijk een nieuw kabinet hebben, bereidt OGG een studiedag voor over kerk en politiek. Ondertussen doet de stuurgroep met enige regelmaat aan kerkpolitiek.

Niet omdat dat onze hobby is en ook niet omdat we zo nodig met onze neus vooraan willen staan in het interne kerkelijke debat, maar wel omdat we ook daar onze verantwoordelijkheid willen nemen. Concreet betekent dat bijvoorbeeld regelmatig deelnemen aan gesprekken die het moderamen van de synode organiseert met 'de breedte van de kerk', meedenken over de invulling van permanente educatie en reageren op verschillende beleidsnota's. Zo proberen we ons steentje bij te dragen aan het reilen en zeilen van de PKN en zorgen we ervoor dat het geluid van OGG ook 'in Utrecht' wordt gehoord en doorwerkt.

Gelukkig beperkt dat eigen geluid zich niet tot de kerkpolitieke arena, de Doornse Catechismus is alweer toe aan de vierde druk! Ook onze glossy Theo is gretig afgenomen, al heeft de uitgever nog wel wat exemplaren op de plank. Wat betreft publiciteit hadden we de afgelopen tijd overigens niet te klagen, al heb ik wel eens moeten fronsen bij de manier waarop we worden 'neergezet'. Vooral het artikel: 'De vrijblijvende dominees' in Elsevier zat mij best hoog, te meer daar ik van die club echt niemand heb gesproken. Jan Offringa heeft hen spontaan aangeboden, nu de dagen van Rex Brico voorgoed voorbij lijken, dit soort onder-

werpen voortaan te verslaan omdat moderne theologie voor hen kennelijk een blinde vlek is geworden, maar van dat aanbod heeft Elsevier nog geen gebruik gemaakt.

Wel waren we blij met het themanummer van Kontekstueel waarin onder andere Rik Benjamins een mooi artikel schreef over Op Goed Gerucht: cultuur, godsleer en ecclesiologie. Dat artikel is na te lezen op de website. Als het goed is heeft iedereen inmiddels een oproep gekregen om zijn/haar talenten in te zetten voor het talentennetwerk onder het motto: OGG's got talent. Wie nog niet heeft gereageerd wordt bij deze nogmaals uitgenodigd de lamp niet onder de korenmaat te zetten!

We kijken uit naar de volgende studiedag waarover in deze Geruchten meer is te lezen en waarop ook de laatste berichten uit de stuurgroep weer met jullie zullen worden gedeeld.

DE DOORNSE CATECHISMUS

- IN FRAGMENTEN // Evert Jonker

Op 4 juni 2010 werd de Doornse Catechismus, geschreven door twaalf OGG'ers, gepresenteerd tijdens de studiedag die in het teken stond van het 10-jarig bestaan van Op Goed Gerucht. Inmiddels is een vierde druk verschenen.

Ds. Peter Verhoeff en dr. Evert Jonker kregen de bundel overhandigd als vertegenwoordigers van kerk en universiteit. Natuurlijk in Doorn, op Hyde-park.

Jonker hield een lezing over de catechetische mogelijkheden van de nieuwe catechismus en plaatste deze in een breder theologisch kader. Hieronder een aantal fragmenten uit zijn beschouwing. Het complete verhaal is te vinden op de speciale catechismuspagina op www.opgoedgerucht.nl.

Zelf vullen

Ergens in de Doornse Catechismus (DC) gaat het over engelen. Zoals zo vaak in deze catechismus duikt er een fraaie zin op: 'soms kruist er iemand mijn pad die iets verrassends tegen me zegt, iets in het voorbijgaan, dat me te denken geeft: een engel'. (DC 94) Dat is wat je als lezer meer dan eens overkomt bij het proeven van deze catechismus: een bode in de betekenis van een zin kruist je pad met iets verrassends. Het aardige is dat deze zin, zoals zoveel formuleringen in dit boekje, opening verschaft: voor contemplatie, voor herinnering aan een dergelijke

ontmoeting, voor verbeelding, voor gesprek. Dat geldt eigenlijk voor alle stukjes, miniatuurtjes naar aanleiding van een vraag. Ze willen een realiteit openen, voor een zoektocht, een positie, een denkgang.

Dat wordt ook nog versterkt door het woordje 'iets' in de verwoording 'iets verrassends'. Het woordje 'iets' komt vaak voor in deze catechismus. Het irriteerde me soms. Niet dat de auteurs 'ietsisten' zijn of in vaagheden hun toevlucht zoeken. Nee, met dat woordje scheppen ze ruimte voor een eigen invulling: 'kwam jij wel eens engelen tegen?' 'En wat was voor jou verrassend?' Je moet het 'iets' zelf vullen. (...) Één zin kan gesprek openen en verhalen losmaken. Zou je catechetisch werken met deze catechismus, je groep zou zo'n oneliner kunnen vullen met verhalen, met herinneringen, en met geloof.

Ethische theologie

'Ik kies er voor dat God bestaat' (DC 18). En een eindje verderop heet het: 'voor mij betekent het bestaan van God dat ik een mooier mens ben'. Het gaat er om dat 'iets of iemand' (God), mij uitnodigt,

uitdaagt 'om medeverantwoordelijk te zijn voor een leefbare aarde.' (DC 18) Deze gedachte van verantwoordelijkheid, in beweging komen, zich scharen bij mensen die zich betrokken weten op vrede en recht, dit 'dagelijks kort geding tegen het cynisme' (DC 159) kom je op vrijwel elke bladzijde tegen, in alle nuchterheid en vrolijke naïveteit. We hebben te maken met 'ethische theologie', zou ik ongevraagd als etikettenplakker zeggen, die het vertrouwen in het vreemde meent te herkennen. Persoonlijke verwerking doet er toe. En dat maakt de DC geschikt voor geloofsgesprekken. De waarheid is persoonlijk. Je gelooft, in interactie met de cultuur, eschatologisch, in hoop verbonden met het kruis, op zoek naar het humanum. Het zijn alle ingrediënten van deze Catechismus.

Kiezen dat God bestaat?

Ik zou iets zeggen over 'ik kies er voor dat God bestaat', en over de zinsnede 'voor mij betekent dat God bestaat dat ik een mooier mens ben'. Dat is flink gezegd en intrigerend: 'een mooier mens worden'. Mens zijn als een esthetische categorie. (...)

die leeft in bewuste relatie met God en de naaste en bovendien stimuleren om in en vanuit de geloofsgemeenschap actief mee te doen met anderen die zich Christen noemen. Catechese is niet bedoeld als een aanmoediging informatie over God te verzamelen en zelf buiten schot te blijven. De stof is niet te beschouwen als een externe roeping (vocatio externa), die pas persoonlijk kan worden als de Geest je roept en in je wil werken en werkt (vocatio interna), een opvatting waarbij je je wel druk maakt over de inhoud en de betekenis, maar het ontstaan van spirituele betrokkenheid overlaat aan de binnenkamer, buiten de catechese-ruimte, aan een inwendige na-catechese zeggend. De DC verbindt spiritualiteit, informatie, expressie en keuze.

Moeilijk

Sommige mensen zullen de DC lastig vinden. Soms vanwege het beeldend en verbeeldend karakter, soms vanwege het einde van een betoog dat er op neer komt: 'wij weten het niet, we hopen dat het betrouwbaar is, u ook?' Zij zullen de DC te onrustig vinden. Dat is de DC niet, maar ik typeer een mogelijke catechisant. Misschien is er voor hen in de tekst een 'rule' een voorschrift te vinden dat evenwichtig is: 'zoek een zin die jou als leefregel kan dienen'. Probeer daarover een gesprek te krijgen.

Drieslag

De kracht van deze catechismus is de verbinding tussen disclosure, commitment en transformation, tussen openbaring, toewijding en verandering. Kritisch-aansluitende ervaringen komen in treffende

Zo'n dappere zin 'ik kies er voor..', past kennelijk in onze tijd. Je moet het zo zeggen. Je weet ook wel dat kiezen voor Gods bestaan vertrouwen behelst, een gok impliceert. Je weet dat God er is. Misschien is het nog sterker en moet je belijden: ik kies er voor te geloven dat ik dat God bestaat, heb toe te vertrouwen aan God. Je vertrouwt God toe te bestaan. Ik zeg niet dat die zin 'ik kies er voor dat God bestaat' niet kan, theologisch onder de maat is of zo, ik zeg alleen dat deze oneliner te denken geeft en uitdaagt tot een leerzaam geloofsgesprek en niet uitsluit dat het kiezen een

daad van vertrouwen is.

Uitnodigend

In de DC wordt niet gezegd: 'mensen zullen er voor moeten kiezen dat God bestaat'. Dat is een voor de aard van de DC te afstandelijke formulering en de verwoordingen van de DC zijn doorgaans communicatief betrokken in gesprek met de lezers. Nee, de uitspraak roept de gedachte op: 'ik kies er voor, en jij?'. Dat is catechetisch gezien een uitstekende aanmoediging tot commentaar van de deelnemers. Catechese wil je immers aanmoedigen jezelf te verstaan als iemand

persoonlijke verhalen, verwijzingen naar filmfragmenten, gedichten en popsongs naar voren. De toon is pastoraal, uitnodigend, persoonlijk en nergens afsluitend. Het antwoord is er niet, nog niet. Hier raken we aan de grens. Geloven is kennen en vertrouwen en de kennis is kennis binnen onze menselijke grenzen.

Naast de Heidelberger

Hoezeer een vergelijking van de Zondagen van de Heidelberger Catechismus (HC) en DC in de catechese vruchtbaar kan worden, niet opdat de een de ander verkettert, maar om dieper in het geloofsbestaan door te dringen, zal duidelijk zijn (...)

Overstem in onze individualiserende, de-institutionaliserende, plurale mediacultuur maar eens met de stem van de DC al die de stemmen en opvattingen. Verplichten kan niet, veel meer dan een sympathieke, vrolijke uitnodiging van 'kom eens praten, we hebben een mooie tekst voor u' zit er niet in. En dat was in het verleden niet eens zoveel anders voor de HC.

Tien Geboden

Het valt op dat de DC niet met een uitleg van de Tien Geboden komt. Wellicht gebeurt dat nog

eens – hopelijk. Wel brengt de DC allerlei morele attitudes naar voren: loslaten, voorbijzien aan jezelf, meekijken en handelen met God met het oog op wat of wie waarde kwijt is, onaf, marginaal, onvrij. De concreetheid van de HC wordt echter niet gehaald.

Ik, wij, kerk

Het 'ik' in de HC is het 'ik' van de geloofsleerling. In de DC is het meestal het 'ik' van de catecheet, van de geloofsleerling, die van haar of zijn persoonlijke betrokkenheid blijk geeft. De DC lijkt niet zo absoluut te werk te gaan als de HC, al begint de Doornse min of meer met de boude, mogelijk absolute bewering dat er niets zo absoluut is of kan zijn dat wij de waarheid in pacht hebben. Ze opent in interactie met een lezer of een gesprekspartner een mogelijkheid een glimp van heil op te vangen, wijsheid te ontvangen, God te ontmoeten en zichzelf te verstaan. Dat kan in deze geïndividualiseerde tijd in je uppie. Maar de DC wil de kerk als kans op inspiratie door medegelovigen ook benadrukken.

Godsdienst als geding tegen cynisme

De DC benoemt ook wat eigenlijk de zaak, het geding inhoudt. Dat gebeurt aan het slot onder verwijzing naar Huub Oosterhuis. 'De Bijbelse godsdienst is een dagelijks kort geding tegen (het) cynisme' (DC 159), dat zich niet neerlegt bij de feiten, maar er tegen ingaat en zich keert tegen het gelijk van het laatste woord van machtigen. Dat staat op het spel, zowel in het getuigen als in het betuigen, zowel in de weergave van het geloof als in het jezelf toevertrouwen aan dat geloof.

Stemmen in de cultuur

Achter de DC staat geen instituut of overheid (zoals achter de HC – red.), maar de DC gaat wel op zoek naar de Geest van Jezus, ook in de culturele stemmen, en wil daarvoor de harten open stellen en de waarneming van zuiverheid bevorderen. Zo vindt de DC bijvoorbeeld verwoordingen in een popsong van de rockband Muse (2009) als contrast met wat we van nature denken.

'Ik wil het geweld in je hart verzoenen'.

'Ik wil de schoonheid achter je masker herkennen'.

'Ik wil de demonen uit je verleden verdrijven'.

'Ik wil de verborgen wensen in je hart vervullen' (DC 91).

Dat is een kwetsbare, als belijden op te vatten stem van een roepende in cultuur en samenleving met soortgelijke intenties als de HC. De DC zoekt naar bondgenoten.

Prof. dr. E.R. Jonker is hoogleraar praktische theologie, Protestantse Theologische Universiteit (Kampen)

Doornse Catechismus. Oude vragen, nieuwe antwoorden. Aarnoud van der Deijl, Stephan de Jong & Anne Marijke Spijkerboer (red.) 167 blz., ISBN 9789043517461, Kok, Kampen 2010, € 14,90

KERK EN POLITIEK - HET ZWIJGEN VOORBIJ

// Stephan de Jong

Studiedag 14 januari met Bram Grandia en Doekle Terpstra

Een man komt uit de kerk. Zijn vrouw, die thuisgebleven was, vraagt hem: 'Waarover preekte de dominee?' 'Over de zonde,' zei haar man. 'Wat zei hij daarover?' wilde de vrouw, nieuwsgierig geworden, weten. De man antwoordde kort: 'Hij was er tegen.'

Was het vraagstuk over het politieke spreken van de kerk maar zo simpel. Dat dat niet zo is, blijkt onder meer uit de diversiteit van standpunten over de verhouding van geloof en (politieke) moraal. Sommigen menen dat uit de Bijbel en de geloofsleer politieke standpunten zijn af te leiden. Die visie leek nogal eens de preken te domineren van voorgangers die zich in de jaren '80 tegen kernwapens keerden. Sommigen meenden dat de acceptatie van kernwapens nooit en te nimmer kon volgen uit een christelijke opvatting en spraken zelfs van een 'status confessionis'.

Kuitert bestreed de gedachte dat de moraal volgt uit het geloof. Hij verdedigde destijds een variant van de 'tweerijkenleer'. Moraal en geloof zijn twee onderscheiden terreinen. In het geloof gaat het louter om heilige en hemelse zaken en niet om de inrichting van de maatschappij. Het zou de kerk tot heil strekken de afbakening tussen beide te handhaven.

Naast de opvatting dat moraal volgt uit het geloof en de opvatting dat moraal en geloof losstaan, wordt door anderen de stelling verdedigd dat moraal en geloof uit een zelfde bron voortkomen. Beide ontspringen aan de ervaring van het heilige. Dat zegt bijvoorbeeld Houtepen in zijn boek *God een open vraag*. De titel van één van de hoofdstukken ervan luidt: 'Het onschendbaar heilige: vizier van het goddelijke'. Wat er echt toe doet, waarden die absoluut zijn, laten zich uiteindelijk niet redelijk beredeneren, maar doen zich eenvoudigweg

voor als heilige waarden. Het besef dat een aantal dingen onschendbaar is, draagt de moraal en leidt tot een gezaghebbende lijst - een canon - en een hiërarchie - een axiologie - van waarden. 'Het is deze axiologie, de canon van het heilige, die de clou vormt van ons bestaan, de kern van de genieting en uiteindelijk de toets van ons bestaan.' Als voorbeelden noemt Houtepen onder meer het broze leefmilieu, waarachtigheid, democratie, gerechtigheid, tederheid, vrijheid.

Na de verhitte jaren '70 en '80 is het lang stil geweest in de kerk als het gaat over politiek. Voorzichtig lijkt het thema terug te komen, vooral ontvokkend aan de opkomst van de PVV. Maar kan dat, moet dat en, zo ja, hoe dan? Laat ik als predikant ervan iets doorklinken in mijn preken? Of is de preek daar niet geschikt voor? Hoe zuiver wil ik het hebben? Waar leg ik de grens tussen het geloof dat zijn redenen heeft en de wereld die ook zijn redenen heeft, namelijk van de noodzaak te schipperen, en dat soms met vuile handen? Tijd voor hernieuwde bezinning op dit licht ontplofbare thema. De volgende studiedag van OGG draagt daarom als titel: *Kerk en politiek – het zwijgen voorbij?* Op vrijdag 14 januari zullen tijdens het ochtendprogramma een theoloog - Bram Grandia - en een politicus - Doekle Terpstra - hun visie geven. In de middag zijn er vijf workshops met gastsprekers rond dit zelfde thema.

Namens de Studiedagcommissie

SPREEKT DE KERK NOG? // Aarnoud van der Deijl

Er was eens

Er was eens een tijd waarin de kerk regelmatig sprak over de politiek. En niet alleen sprak de kerk – er werd ook nog geluisterd. Ja, in sprookjes gebeuren wonderlijke dingen. Ouderen vertellen hun kinderen sterke verhalen over hoe na een simpele oproep van de mythologische figuren Mient Jan en Sienie honderdduizenden zich naar Amsterdam spoedden en daar met een haast bovenmenselijke kracht de komst van demonische kruisraketten verhinderden.

Cruise Missile II, de onvermijdelijke opvolger van de bovengenoemde kaskraker, die in 1985 uitkwam, was een minder groot succes. De plot werd hierin weinig geloofwaardig uitgewerkt door enerzijds een duistere figuur in te voeren, ene Harry Kuitert, die het de kerken verbood over politiek te spreken. Anderzijds was er de plotselinge dood van de Leider van het Rijk van het Kwaad en de onverwachte komst van een nieuwe, vreedzame leider nodig om ervoor te zorgen dat ook in deel twee Mient Jan en Sienie de goddelijke opdracht volvoerden. Daarna werd het stil. Mient Jan speelde halverwege de negentiger jaren nog een bijrol in *Balkan*, toen hij verrassenderwijs de politiek namens de kerken opriep om militair in te grijpen in Joegoslavië. Inclusief de inzet van (niet-nucleaire) kruisraketten.

Zwijgende kerken?

Het beeld lijkt vrij algemeen te

bestaan dat de kerken na de polarisatie in de tachtiger jaren zich in stilzwijgen zijn gaan hullen. Nu zullen opgoedgeruchters zich wellicht nog herinneren dat de directe aanleiding tot de oprichting van OGG een in de ogen van velen nogal ongelukkig spreken van de toenmalige Hervormde kerk over euthanasie was. Kennelijk werd er toch nog wel gesproken. En kennelijk kan dat spreken net zo gemakkelijk een steen des aanstoets zijn als een bron van inspiratie.

Er lijkt veel meer over de kerken te worden gesproken vanuit de politiek en de samenleving dan andersom. En dan gaat het om onderwerpen als het bijzonder onderwijs, over homoseksuele leraren, het recht op blasfemie en uiteraard het seksueel misbruik binnen kerken.

De kerken lijken dus te maken te hebben met een probleem van legitimering - namens wie spreek je - en van geloofwaardigheid – geneesheer, genees uzelf!

Gezichtsbedrog?

Ten behoeve van dit nummer van Geruchten pleegde ik een klein onderzoekje. Ik heb op de website van onze Protestantse Kerk gekeken wat er dit kalenderjaar zoal aan politieke boodschappen is uitgegaan. Het resultaat van een middagje rondstruinen op de website verraste mij. Een overzicht: Zo was er op 4 februari een 'commentaar bij de tijd' van Arjan Plaisier over de vredesmissies. Ongetwijfeld als reactie op het rapport van de commissie Davids.

In de verdediging van de missie in Afghanistan als een missie die gedragen wordt door een mandaat van de VN, klinkt impliciet kritiek mee op de oorlog in Irak. Dan was er op 17 februari de brief aan de ambassadeur van Israël. Een brief waarin de kerk als loyale, maar kritische vriend van Israël de aandacht vroeg voor de rechten van de Palestijnen. Een brief die menigeen in de pennen joeg, zelfs buiten 's lands grenzen. Peter Verhoeff reflecteert op al die reacties in een 'commentaar bij de tijd' op 19 maart en constateert het probleem dat ik hierboven ook schetste: enerzijds de druk op de kerk om te spreken – maar dan vooral datgene wat jezelf ook al vindt – en anderzijds de verontwaardiging als de kerk dan een keer spreekt. De reflectie is te lezen als een pleidooi om als kerk vooral zichzelf te blijven en dichtbij de eigen boodschap, maar dan ook niet bang te zijn om te spreken.

Op 19 februari schrijft Arjan Plaisier een 'commentaar bij de tijd' over het dan actuele thema van het recht op levensbeëindiging voor wie zichzelf 'klaar met leven' acht. Een pastoraal getoonzet, maar kritisch geluid, waarin de teneur is: is het niet het als samenleving kiezen voor de gemakkelijkste weg, als we in zulke gevallen zouden spreken over een 'recht op levensbeëindiging'. Zou vanuit het geloof niet elke levensfase waardevol kunnen zijn?

Op 9 juli ondertekent Arjan Plaisier vanuit zijn hoedanigheid als scriba mede een brief van

diverse personen en organisaties gericht aan de informateurs op dat moment. Een oproep om in een regeerakkoord aandacht te besteden aan ontwikkelingssamenwerking, klimaatdoelstellingen, eerlijke handel en mensenrechten.

En in het 'commentaar bij de tijd' van begin oktober gaat Arjan

Plaisier in op 'een nieuwe regering in het verschiet': een gematigd kritische verwelkoming van de nieuwe coalitie, waarin vooral wordt opgeroepen het nieuwe kabinet op zijn daden te beoordelen.

Kortom, het beeld dat er niet wordt gesproken, klopt niet. Natuurlijk kun je een stuk op de ei-

gen website zien als vooral een medium voor interne communicatie, maar de twee brieven die zijn uitgegaan, c.q. ondertekend, zijn dat zeker niet. Je kunt je dus afvragen waar dat beeld van een zwijgende kerk vandaan komt?

LUISTEREN EN SPREKEN - EEN ZEEUWS PRAKTIJKVERHAAL

// Jan W. Scheffers

Voor de kerken in Zeeland komen twee sociaal-ethische kwesties telkens weer terug: de productie van kernenergie in Borsele en de bouw van militaire schepen bij scheepswerf De Schelde in Vlissingen. Door het arbeidspastoraat van DISK (Dienst in de Industriële Samenleving vanwege de Kerken) waren de kerken steeds bij deze kwesties betrokken. Nu arbeidspastoraat en DISK verdwenen zijn, gebeurt dat door middel van het Zeeuws Sociaal-Ethisch Beraad (ZSEB), opererend onder verantwoordelijkheid van de Provinciale Raad van Kerken. In de loop van de jaren werd als vorm gevonden: informeren, vragen stellen, in gesprek gaan, stelling nemen, actie voeren.

De kerncentrale Borsele kwam op de agenda's toen jaren geleden in Middelburg een discussiebijeenkomst werd georganiseerd over de nota van de landelijke Raad van Kerken: 'Kernenergie, de kerken een zorg'. De plaatselijke kerken kregen daarop van medewerkers in de kerncentrale de vraag, of ook zij de kerken een zorg waren. In

gesprekken met hen bleek, dat ze zich bij de vragen rond kernenergie met de beschuldigende vinger voelden nagewezen. Daarop werd door DISK een verklaring gepubliceerd: 'De medewerkers van de kerncentrale, de kerken ook een zorg'. Dit was voor de actiegroep 'Stop Borsele' aanleiding om zich tot de kerken te wenden met de vraag, of ook andere betrokkenen bij kernenergie, zoals de tegenstanders, voor de kerken een zorg waren. Daarop organiseerde DISK een serie platformgesprekken met 'Stop Borsele', werknemers van de kerncentrale, hun vakbonden, de burgemeester van Borsele en de Mobiele Eenheid. Door deze open gesprekken leerden de deelnemers elkaar en hun standpunten kennen. Deze gesprekken hebben er toe bijgedragen dat geweldsescalaties rond de kerncentrale zijn voorkomen. Later werd door DISK voor kerkelijk kader een bedrijfsbezoek bij de kerncentrale georganiseerd. Het blijkt steeds boeiend om achter de slagbomen te kunnen kijken en te spreken met kerkleden in hun werksituatie.

Nu er plannen zijn voor de bouw van een tweede kerncentrale door de Zeeuwse energiemaatschappij Delta heeft het ZSEB een traject voor een 'energieberaad' opgezet: raadplegen van betrokken deskundigen, een openbare beraadbijeenkomst over toekomstige energievoorziening, aangeven van concrete stappen in de Veertigdagentijd.

De tweede kwestie is de militaire productie van marineschepen bij De Schelde. In de tachtiger jaren werden de kerken door de vredesbeweging uitgedaagd zich bezig te houden met conversie, de omschakeling van militaire naar civiele productie. Het profetische vredesvisioen van de zwaarden omgesmeed tot ploegscharen werd aan elkaar voorgehouden. DISK besloot zich op de hoogte te stellen door gesprekken met de scheepsbouwers van De Schelde. Beginnen met luisteren, was het devies. Daarbij bleek dat niemand graag in de overgecontroleerde en geldverslindende militaire productie werkte,

maar veel liever civiel werk deed. Maar ze hadden geen keuze. En een keuze met de rug tegen de muur tussen militair product of de WW is geen eerlijke keuze. Bij het RSV-debâcle in 1983, waarbij De Schelde ten onder dreigde te gaan, zijn de kerken tot de grenzen van hun geweten gegaan om de werkgelegenheid te behouden. Met het gunnen van de bouw van een serie M-fregatten werd de belofte gedaan samen te werken aan conversie. Met de vakbonden werden concrete plannen gemaakt, er werden bedrijfsbezoeken afgelegd om op de hoogte te blijven, er werden acties gevoerd, tot in Den Haag. Maar de noodzaak van voortdurende reorganisaties met daaraan verbonden ontslagen doorkruisten steeds de plannen.

Onlangs waren we met 35 mensen uit de kerken weer op bedrijfsbezoek bij De Schelde. Alles was anders geworden. Het bedrijf heet nu: Damen Schelde Naval Shipbuilding. Er werkt nog 1/10 van het aantal werknemers van twintig jaar geleden. Het is een volledig militaire werf geworden. De hele productie, zowel voor de Kon. Marine als voor de export, is politiek gelegitimeerd. Conversie is niet meer aan de orde. En volgens de directeur: 'Een pacifist heeft hier niets te zoeken'.

Twee voorbeelden van luisteren en spreken in sociaal-ethische kwesties. Het ZSEB heeft inmiddels ook bezinning op gang gebracht over globalisering en duurzaamheid. Omdat we geloven in een participatieve sociale ethiek van luisteren en spreken.

Jan W. Scheffers was tot aan zijn pensioen arbeidspastor in Zeeland

HET SPREKEN VAN DE KERK

REVISITED // H.M.Kuitert

Denk je er nog zo over als in *Alles is politiek* (1985) was de vraag. Er heerste toen een stemming van: wil een kerk die het Koninkrijk Gods verkondigt ernst maken met haar eigen prediking, dan moet ze de strijd aangaan met de onrechtvaardige politieke en maatschappelijke orde in ons land.

Dat kwam neer op het inzetten van de kerk in het machtsspel van de politieke partijen, als strijdmiddel dus. Met behulp van de Tweerijkenleer (2rl) heb ik toen geprobeerd te verduidelijken waarom mij dat een heilloze weg leek. Het kostte me mijn linkse vrienden.

Vanaf Luther en Calvijn werd ermee bedoeld dat er een geestelijk rijk is (de kerk), dat door God geregeerd wordt door middel van zijn Woord dat de zondaar redt van de eeuwige dood, en daarnaast een wereldlijk rijk (de politiek), dat ook door God wordt geregeerd, maar dan via de overheden, die op het kompas van Gods geboden voor de samenleving varen, De averij die zowel de kerk als de politiek oploopt, als je beide rijken door elkaar klutst (*confusio regnorum*) zag Luther gedemonstreerd in de strijd tegen de Turken (de islam): de kerk gaat de politiek beheersen, en de politiek de kerk. Het eerste leidt tot de Kruistochten, het geestelijk rijk (de kerk) mobiliseert soldaten tegen de ongelovigen. Een gruwel, zei

Luther. Het tweede komt neer op caesaropapisme: de kerk komt in dienst van de staat te staan. Niet dat Luther – leerzaam detail – bezwaar had om tegen de Turken te vechten, integendeel, hij riep er zelfs in een brochure toe op. Maar niet de kerk moet dat doen! In het geestelijk rijk gaat alles geestelijk toe, het ongeloof wordt er weerstaan door geloof en gebed. Gaat het om de cultuur (het wereldlijk rijk) dan mogen, ja moeten de vorsten de Turk zelfs met geweld weerstaan.

De 2rl is inmiddels ter ziele. DE kerk bestaat niet, er bestaan kerken. Dus welke had u gehad willen hebben, als het om het spreken der kerk gaat? Bovendien, 'DE kerk spreekt' komt neer op: het bestuur van de kerk spreekt, zonder raadpleging van de leden, want de waarheid hoeft het niet van de meeste stemmen te hebben. Nog erger: de dominee op de preekstoel spreekt, de dominee is DE kerk. Waarom merkt de dominee niet hoe onbescheiden dat is? Omdat hij zich niet kan losmaken van de betovering van de 2rl: de predikant spreekt het Woord Gods, geheel volgens de regel van de Tweede Helvetische Confessie, waarin ons wordt voorgelaten: *predicatio verbum Dei est verbum Dei*.

Maar op dit punt is de bodem helemaal uit de 2rl gevallen. Ze was in het leven geroepen, opdat niet alles op de kaart van leven of dood gezet

hoefde te worden. Er was immers ook nog het leven op aarde, dat zolang de wereld nog duurde, ordentelijk geregeld moest worden, dat is: met andere middelen dan het tweesnijdende zwaard van het Woord Gods. Maar de kerken zien zichzelf vandaag niet meer als het instituut waar de mens het eeuwige leven geschonken krijgt of verspeelt, ze zijn bezig zichzelf te herformuleren.

Laat de dominee bij ontstentenis van het gezaghebbende Woord Gods dus rustig vanaf de kansel politieke praat houden. Laat in de kerkenbanken iemand opstaan, en hem van repliek dienen. Bij een rechtse dominee zorgen de linksen daar wel voor, en is de dominee links, dan is de rechterflank wel wakker. Levendige boel, zeker, maar het wordt wel: *Alles is politiek*. Maar voor het bedrijven daarvan hadden we toch al politieke partijen, zelfs christelijke, om ruimte te verschaffen aan inspiratie uit het geloof?

Dus toch maar de tweedeling, ook al is de 2rl ter ziele. De kerken zijn onzeker over hun bestaansreden, maar waarom zouden ze niet het bewijs blijven dat *politiek niet alles is* wat zich onder de zon afspeelt?

RUBRIEK // **GASTCOLUMN** // Mirjam Sterk

IK WIL AAN NIEMAND VOORBIJ LOPEN

Een lievelingsverhaal van mijn dochter is het verhaal van de barmhartige Samaritaan.

Een verhaal dat gaat over de opdracht om voor te leven dat onverdraagzaamheid nooit het laatste woord mag hebben. Ik ben er van overtuigd dat het vertellen en voorleven van dit verhaal onze samenleving behoedt voor meer onverdraagzaamheid.

Ik heb de afgelopen weken tientallen mails en vragen gehad over de samenwerking met de PVV. Daarin werden mij soms de meest vreselijke zaken verweten. Hoe kan ik als domineesdochter, als theoloog, als christendemocraat, als moeder etc. deze samenwerking aan willen gaan.

Deze tijd vraagt om verbinding tussen mensen. Verbinding met de moslims in Nederland die het gevoel hebben in een hoek te worden gedrukt door een partij die de overtuiging waaruit zij leven wegzet als een politieke ideologie. En verbinding met kiezers die het gevoel hebben

door de politiek in de steek te zijn gelaten met hun problemen. Ik geloof er niet in dat de linkse partijen, die deze kiezers hebben uitgesloten vóór de verkiezingen, het vertrouwen van de teleurgestelde kiezers terug zullen winnen. Ik denk ook niet dat de PVV haar opvattingen zal wijzigen.

Ik kies voor de samenwerking op basis van mijn overtuiging dat iedereen telt, ongeacht achtergrond, levensovertuiging of andere kenmerken. Het aangaan van deze samenwerking brengt de dure plicht met zich mee om keer op keer op te komen voor onze vrijheden indien deze in het gedrang komen. Onverdraagzaamheid die overigens zowel van links als rechts kan komen, vraagt om weerklank.

Is het christelijk om deze gedoogsteun te accepteren? Ik heb er een hekel aan om elkaar op dat punt de maat te nemen. Ik vind dat aanmatigend. Ik pretendeer niks. Maar mijn intentie is wel om iedereen recht te doen, ook al zou ik liever aan hem of haar voorbij lopen...

PROTESTANTSE GEMEENTE DE VEENKERK IN AMERSFOORT VATHORST...

// Rolinka Klein Kranenburg

Op de website van de Veenkerk staat te lezen:

Wat ons anders maakt dan andere gemeenten is niet zozeer wat Veenkerk doet, maar meer de manier waarop.

Als PKN gemeente zien wij onze rol in het vieren, leren, delen en dienen. Maar de manier waarop wij dat doen is uiterst toegankelijk, eigentijds, vol aanstekelijk optimisme en energie. Bij ons kun je je letterlijk en figuurlijk opladen.

Dit is zowel een uitgangspunt als een doelstelling. Aan deze omschrijving toetsen wij als gemeenschap alle activiteiten en initiatieven.

Een van de meest succesvolle initiatieven is het concept van de Zinnige Zondagen. Er is een grote groep mensen die wel behoefte heeft aan bezinning, maar dat niet meer per definitie in de kerk zoekt. Deze groep wordt ook wel de moderne spirituelen genoemd. Ik heb gemerkt dat het een groep betreft die van huis uit nog wel kerkelijk zijn opgevoed, maar dat in/na studietijd hebben losgelaten. Na studietijd wordt er getrouwd en kindertjes gemaakt en dan is het toch wel fijn om daar iets van verdieping aan te geven, dus trou-

wen in de kerk en je kind laten dopen. Maar het blijkt dat men dan weinig tot geen weet heeft van hoe dat allemaal ook weer werkt in de kerk. *Want we komen nooit meer.*

Nu kun je daar als kerkelijke gemeente een beetje laatdunkend over doen, maar beter is het om je door deze zin-vraag te laten inspireren. Deze groep mensen hebben nog een beeld van de kerk in hun hoofd, dat past bij kerk-zijn van twintig jaar geleden. Stijf, serieus, saai en onbegrijpelijk. Dat is op heel veel plekken niet meer zo. Zeker in Vathorst niet. Maar als ze dan in een viering komen, voelen ze zich in de liturgie niet (meteen) thuis. Er is teveel veranderd.

Zinnige Zondag is geen kerkdienst. We beginnen om 11.00 uur (i.p.v. 10.00 uur). En er worden gasten uitgenodigd die vanuit hun eigen inspiratie of talent de mensen een uur vol bezinning, reflectie, ontroering bieden. Dit zijn zeer uiteenlopende voorstellingen. De Alchemist van Paolo Coelho is als toneelstuk opgevoerd, met daarna een gesprek met de acteur, een

kunstenares uit de wijk is naar aanleiding van haar tentoonstelling Heilige Huisjes in gesprek gegaan met het publiek/de gemeente, Herman van Veen heeft verteld en gezongen en binnenkort komt Carel ter Linden vertellen over bijbelse beeldtaal. Uiteenlopende voorstellingen met een groot bereik.

Door als kerkelijke gemeente een Zinnige Zondag aan te bieden, laat je m.i. zien dat de kerk oog heeft voor de behoefte van de moderne spirituele mens en zich graag laat inspireren door die behoefte. Het werkt in Vathorst.

GEVOEL VOOR GOD EN ZIJN HEMEL

// Coen Wessel

**Engel van God, ontfermer
wees altijd mijn beschermer
Houd bij mij de wacht
's ochtends, 's avonds dag en nacht**

Met dit eenvoudige gebedje begint de zondag van de tweede advent in een kindernevendienstproject van Thijs Jan van der Leij. Op deze zondag wordt het verhaal van de aankondiging van Jezus' geboorte aan Maria door de engel Gabriël verteld. Aan de kinderen wordt gevraagd: 'Wie is er een engel voor jou?'

Droom jij wel eens van een engel? Welke engel past op jou of heb je een engel nodig? Een vorige zondag hebben de kinderen een ladder getekend met boven aan de ladder hun dromen en verwachtingen. Eén kind heeft daar de regenboog met vogels getekend, een ander een stadje met bomen en er bij geschreven: 'het paradijs waar de engelen wonen en god'. Op deze tweede zondag worden er engelen getekend. Met Kerstmis staat er een ladder in de kerk waar alle tekeningen van dromen en engelen aan gehangen worden.

Thijs Jan van der Leij leidt samen met zijn vrouw Stina de kindernevendienst van de Thomaskerkgemeente in Zeist. Door de week werkt hij onder meer in het onderwijs. Hij is ook kunstenaar.

Kunst speelt een rol in dit project. De kinderen krijgen een ladder van Armando te zien of een fresco van de Annunciatie van Fra Angelico. Niet heel opvallend, maar terloops. De kracht van kunst wordt gebruikt voor het gewone.

In het Veertigdagenproject heeft een kunstwerk een meer centrale rol. Elke week staat een onderdeel van 'het laatste Avondmaal' van Leonardo da Vinci centraal. De eerste week wordt het schilderij geïntroduceerd. Met de kinderen wordt gesproken over wat ze zien en ze krijgen iets te horen over fresco's. In de eerste week versieren de kinderen het tafelkleed en drukken er met goudverf hun hand op. De tweede week is het verhaal van de

wonderbare spijziging aan de beurt en worden er schalen en borden van papier-maché gemaakt. Zo wordt steeds een onderdeel van het schilderij nageemaakt tot er met Pasen een feestelijke versierde tafel is waar alle gemeenteleden bij aan kunnen schuiven.

In een vorig tijdperk waren kinderen vooral vaten waarin iets gegoten moest worden. In de jaren vijftig moesten ze daarbij 'stil en gehoorzaam zijn', later moesten ze 'heel goed om hun naaste denken'. Annie M.G. Schmidt en Guus Kuijer zagen kinderen als eigenwijze, pseudo-revolutionaire wezens die hun eigen wil en driften door moeten zetten. In de projecten van Thijs Jan van der Leij wordt de religieuze fantasie van kinderen geprikkeld. Ze leren subtiele gevoelens voor schoonheid en verlangen, voor God en zijn hemel verkennen en ontwikkelen. Ik vind het prachtig om een mens en dus ook een kind op dat spoor te zetten.

IN BEWEGING SIMON J. DINGEMANSE BLIJVEN

DE GEMEENTE OP REIS
MET DE MIDDENGENERATIE

SKAN DALON

STUDIEVERLOF GENIETEN EN DAARDOOR IN BEWEGING BLIJVEN

//Simon Dingemans

Elke keer begin ik met een geweldige leeshonger aan mijn studieverlof en ik kan de letters dan wel opvreten. Zo ook in de zomer van vorig jaar. Dit keer was Maarten den Dulk bereid mijn studiebegeleider te zijn en dat geeft natuurlijk extra inspiratie.

Ik wilde me o.a. concentreren op het contact met de middengeneratie, want ik had het gevoel gekregen dat we als kerk het contact met deze generatie in toenemende mate dreigen te verliezen.

Ik begon met stage lopen bij Paulus op de Areopagus en het viel me op dat deze beweeglijke apostel het gesprek aangaat met de filosofen van zijn tijd en dat hij ook de literatuur erbij betreft. Bovendien trof het me dat hij inzet bij Genesis en zich daarvan uit genetisch verwant voelt met zijn gesprekspartners. Ik ging daarom zelf ook hedendaagse filosofen, eigentijdse literatuur en Genesis bij mijn bezinning betrekken.

Gaandeweg begon ik te schrijven en legde ik Maarten den Dulk mijn teksten voor.

Toen vroeg hij: 'Heb je al een uitgever gevonden?' Dat deed mij de stoute schoenen aantrekken, want het heeft me altijd al leuk geleken om eenmaal in mijn leven een boek te schrijven. En warempel, dat boek is er gekomen. In september j.l. is het boek 'In beweging blijven. De gemeente op reis met de

middengeneratie' uitgekomen bij uitgeverij Skandalon. Het is een geestelijke oefening om de gemeente als reisgezelschap te denken. Ik neem de lezers mee op mijn stage op de Areopagus en daal dan met hen af naar het veld van zelfreflectie en zelfkritiek en verken daar hoe de gemeente gekwalificeerd kan spreken na eerst goed geluisterd te hebben. Vervolgens ben ik te gast bij de middengeneratie in mijn eigen gemeente en doe verslag van mijn bevindingen. Ik mijmer dan verder over de agnost, de atheïst, de nihilist en de religieuze mens die ik in mijzelf en mijn gesprekspartners tegenkom en ga dan met hen op weg in het boek Genesis als bijzondere reisgids voor het alledaagse leven. Daar komen we dan allerlei herkenbare figuren tegen zoals de mondige en mobiele mens, de volmaakte individualist en de wijze carrièremaker, actuele ontmoetingen volop! Met een afsluitende bijlage voor huiskamergesprekken is het ook een echt werkboek geworden. Waar een studieverlof al niet toe kan leiden. Het was een echt avontuur. Jammer dat dat in deze vorm in de toekomst niet meer mogelijk is!

Simon Dingemans is predikant van de protestantse gemeente Maarn-Maarsbergen

STILLE (R)EVOLUTIE BINNEN DE

Onlangs publiceerde het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond een handreiking over schepping en evolutie. Daar ging een besloten vergadering van zijn predikanten aan vooraf. Het CDA had toen nog niet laten zien hoe het ook kan. De nu openbaar gemaakte notitie, te downloaden via internet, lijkt weinig nieuws te bieden. Maar dat is gezichtsbedrog, wie tussen de regels door leest komt een (r)evolutionaire ontwikkeling op het spoor.

Hypothese

Het kost de Gereformeerde Bond zichtbaar moeite het scheppingsverhaal los te laten als historisch verslag. De belangen zijn dan ook groot. Zonder paradijselijk begin, en dus zonder historische zondeval en de daarmee verbonden erfzondeleer, komt niets minder dan de klassieke verzoeningsleer op losse schroeven te staan. Ter verdediging schiet de handreiking in een oude kramp: de evolutieleer zou een hypothese zijn. Nu kun je elke inductieve, via *trial and error* opgebouwde theorie een hypothese noemen, maar dat is duidelijk niet de bedoeling. De suggestie is dat de evolutieleer een slecht onderbouwd verhaal is dat nauwelijks de toets der kritiek doorstaat. Helaas, niets is minder waar. De begin jaren '50 - op basis van de ontdekking van het DNA - herziene evolutieleer is wetenschappelijk gezien een goed onderbouwde theorie die volop recht doet aan gevonden onderzoeksresultaten. Binnen de natuurwetenschappen werkt iedereen ermee, ook christenen die daar vrijuit opereren. Het is dus alles behalve een hypothese. In haar taai verzet gaat deze handreiking pijnlijk de mist in. Geloof moet zich niet tegen de wetenschappelijke stand van zaken verzetten, maar tegen de pretenties van sommige wetenschappers. Bijvoorbeeld tegen de claim van een naturalist als Richard Dawkins, dat de evolutietheorie God overbodig heeft gemaakt. Met een blinde verzet tegen evolutie raken christenen echter verzeild in een achterhoedegevecht, en wordt het imago van de kerk nodeloos geschaad.

GEREFORMEERDE BOND //Jan Offringa

Openingen

Toch biedt de handreiking ook verrassende openingen. Grote aanstichter is een citaat van ds. G. Boer, een autoriteit die zelden ontbreekt in belangrijke stukken van de Bond. 'Welke ontwikkelingsprocessen er door God in de schepping zijn ingeschapen en hoezeer het waar kan zijn, dat God het één uit het andere bereid kan hebben, *op elke grens staat de sprekende en scheppende God*'. In het door mij gecursiveerde zinsdeel wordt een strikt creationisme verlaten, en opent zich de mogelijkheid van een 'God van de mutaties'. In de belangrijke grensoverschrijdingen binnen een verder sterk autonome evolutie (dus in ontstaan van de aarde, van leven, van de mens?) is de stem of hand van God te ontwaren. Dat levert meteen een heel ander beeld op dan een letterlijke lezing van Genesis 1. Die tekst wordt verderop gerelativeerd, als voorzichtig wordt uitgelegd dat een dag in de Bijbel niet zomaar 24 uur hoeft te zijn, maar 'typerend is voor het heilshandelen van God in de geschiedenis'. In dit verband wordt discussiëren over al dan niet 6 x 24 uur afgedaan als een versimpelde vraagstelling.

In cauda venenum

Dat alles krijgt zijn apotheose in de laatste alinea. Het venijn zit in de staart. Want hier gaan alle remmen los, als beweerd wordt: 'ook een gelovige gaat in zijn wetenschappelijke bestudering van de schepping uit van objectieve gegevens, maar hij weet tegelijk dat de dingen 'hun geheim' hebben'. Hier is, met een verwijzing naar de bekende boektitel van

Van den Beukel, opeens alle ruimte voor objectieve wetenschap die geen rekening hoeft te houden met zoiets als extra bijbelse inzichten. Hier is de ruimte die de studerende kinderen van de Bonders, naar wie in de allereerste zin van de handreiking verwezen wordt, nodig hebben om geen gespleten bestaan te leiden.

Deze 'oplossing' overstijgt het creationisme en *Intelligent Design*, en lijkt even in de richting te gaan van een boedelscheiding - nogal populair onder Barthianen - waarbij het bijbelse scheppen weinig met het ontstaan en de wording van de wereld te maken heeft. Maar misschien maken de Bonders wel een grotere stap, en stoten ze in één keer door naar een 'theologie van de evolutie'. Zo'n nieuwe natuurlijke theologie wordt onder andere bepleit door de Amerikaanse theoloog John Haught, eerder in zijn *God after Darwin* (2000 / 2008) en onlangs nog in *Making sense of evolution* (2010). Gestimuleerd door een hernieuwd trinitarisch denken, waarvan ook de slotzin van de handreiking getuigt: 'Wij raken bij gelovig onderzoek van Gods scheppingswerken aan het geheim van de Zelfopenbaring van de drie-enige God die ons tot lofprijzing van zijn Naam wil brengen'.

Dat laatste gaat te snel, zo soepel gaat het niet in de dialoog tussen schepping en evolutie. Toch schreef de Bond een op sommige momenten verrassende handreiking. Laten we haar positief begroeten met een *Welcome to the real world!*

BRIEF TALENTENNETWERK OP GOED GERUCHT: OGG'S GOT TALENT

Doorn, september 2010

Beste leden,

In de stuurgroep OGG leeft de behoefte een talentennetwerk op te zetten. Daarin verzamelen we theologische en andere kwaliteiten van onze leden, zowel voor intern als extern gebruik. Intern: als OGG kunnen we je benaderen voor een bijdrage aan een studiedag of aan de nieuwsbrief Geruchten. Ook kunnen we onderling leden doorverwijzen naar elkaar, bijvoorbeeld als rond een thema een spreker wordt gezocht. Extern: we stimuleren graag een duidelijke inbreng vanuit kerk en theologie aan het maatschappelijk debat. Te vaak is de kerk daarin onzichtbaar, zijn bijdragen defensief van toon, of klinken er stemmen die duidelijk niet de onze zijn.

Dit OGG-talentennetwerk gaan we onder de aandacht brengen van de media. Zoeken zij een modern theoloog met een eigen geluid, dan helpen we graag de geschikte persoon te vinden. Wat deze externe poot betreft gaat het dus om mensen die bereid zijn zich in de media te profileren op basis van hun specifieke kennis (met een artikel, interview, anderszins). Dat gebeurt op persoonlijke titel, maar waar dit past mag ons netwerk zeker genoemd worden. Vanwege privacybescherming gaan we de verzamelde gegevens niet zomaar via internet aanbieden. Wel wordt het netwerk gemeld op de website OGG, met een doorverwijzing (telefoon, mailadres). Binnen de stuurgroep komen een of twee personen die het bestand beheren.

Graag inventariseren we met behulp van onderstaande vragen wat je in huis hebt:

1. Wat zijn thema's op het raakvlak van theologie, cultuur en maatschappij die je belangrijk vindt en waarin je je nader verdiept hebt?
2. Zijn er op dit gebied publicaties van jouw hand verschenen (promotie, boek, artikel), of heb je op andere wijze aan de weg getimmerd?
3. Ben je binnen het netwerk zowel intern (OGG, onderling) als extern (media) beschikbaar?
4. Heb je andere kwaliteiten (tweede studie, digitale of bestuurlijke vaardigheden, anderszins) waar we met het oog op onze organisatie plezier van kunnen hebben?

Mocht je ons willen tippen op kwaliteiten van collega's in je omgeving, ook dat wordt gewaardeerd! Wel graag nadat je dit met hen overlegd hebt.

Hopelijk ben je bereid en zie je kans zo volledig mogelijk op de vragen te reageren. Graag zo spoedig mogelijk een bericht, samen met je naam en andere nuttige gegevens, naar j.offringa@planet.nl

Bij voorbaat dank namens Op Goed Gerucht,

*Jan Offringa,
beleidsadviseur stuurgroep*

Redactie

Ad Boogaard

Aarnoud van der Deijl

Rolien Klein Kranenburg

Rienk Lanooy

Lyonne Verschoor

Dick Vos

Coen Wessel

Maartje Wildeman

Redactieadres

Aarnoud van der Deijl

Meiveld 1

4388 MB Oost-Souburg

(0118) 785 702

Ontwerp en layout

Rob de Bree

De nieuwsbrief 'Geruchten'
verschijnt driemaal per jaar

Een abonnement kost € 20,-
per kalenderjaar

Predikanten, kerkelijk werkers en
theologiestudenten kunnen zich
aansluiten bij Op Goed Gerucht via:
Dick Vos, dick.t.vos@gmail.com
(tevens voor adreswijzigingen)

www.opgoedgerucht.nl

Op Goed Gerucht

